

Peredur

- bioed** bf Amh U3 ‘oedd biau’
kyuoeth eg ‘eiddo tirol: ystad’
twrneimeint ell ‘twrnameintiau’
llas bf Gff Amhrs ‘lladdwyd’
- 5
- pei** bf Amh Dib U3 ‘pe bai’
kymen ans ‘doeth’
fo be ‘ffoi’
kyuanned eg ‘lle a gyfanheddwyd’
- 10
- didraha** ans ‘tawel, addfwyn’
gellynt bf Amh L13 ‘gallent’
yn y ‘lle y’
ar nadunt ardd L13 ‘arnynt’
diwarnad YAdf ‘rhyw ddiwmod’
- 15
- y uam** ‘i’w fam’
ry golli ‘wedi colli’
milŷyaeth e ‘medr milwrol’
kymhellaad bf Gff U3 ‘gyrodd’
doeth bf Gff U3 ‘daeth’
- 20
- yghot** adf ‘acw’
ygwyllt /əŋwi(:)t/ ‘yn wyllt’
cafaf bf Gff U3 ‘cafodd’
kystec e ‘trafferth’
gorugant bf Gff L13 ‘gwnaethant’
- 25
- megys** cys ‘fel’
- marchaŷford** e ‘ffordd farchogaeth’
ystlys e ‘ochr’
Y mam YE ‘fy mam’
- 30
- racco** ans ‘acw’
heb y bf U3 ‘ebe’
- heibaŷ** adf ‘heibio’
y ryŷbeth ‘y cyfryw beth’
- 35
- y’r kyfrŷ** ‘am y cyfrwy’
a peth ‘a pha beth’
ac a ellit ‘ac y gellid ei wneud’
ragot ardd U2 ‘ymlaen’
- 40
- y’th ol ti** ‘ar dy ôl’
- meib** ell ‘meibion’
ymborthei bf Amh U3 ‘ymgynhaliai’
mynych adf ‘yn fynych’
ac... a... ‘ef yn ogystal â...’
- ystryŷs** ans ‘call’
ymadaw be ‘ymadael’
ketymdethas e ‘cwmni’
diwala ans ‘digyffro’
llywassei bf Amh U3 ‘beiddiai’
kymwyll be ‘crybwyll, sôn am’
gaflacheu ell ‘dartiau’
kadw e ‘gyr’
o rei ereill ‘o’r rhai eraill’
onadunt ardd L13 ‘ohonynt’
pedestric e ‘cyflymder wrth symud’
ygyt adf ‘ynghyd’
- gŷedy ry uynet** ‘wedi mynd’
- dyn** rhag ‘rhywun, neb’
- gordiŷes** be ‘goddiweddyd’
- gan** ardd ‘gyda’
kadŷyr ol ‘teithio yn olaf’
- yd** /əð/ gn berfol ‘fe’
yn erbyn ‘i groesawu’
- Na ŷn** ‘Ni wn’
bei cys ‘pe’

	ymchoelaol bf Gff U3 ‘dychwelodd’	nifer e ‘gosgordd’
	namyn ‘ond’	dygololys bf Gff U3 ‘syrthiodd’
	marololac e ‘llewyg’	
	kywedei bf Amh U3 ‘cludai’	llyn e ‘diod’
45	brychwelol ans ‘cymysgliw, gwael ei wedd’	kymerth bf Gff U3 ‘cymerodd’
	pynorec e ‘pasgedi a roir ar geffyl’	trachefyn adf ‘yn ôl’
	llyma ‘dyma’	
	aro /a'ro:/ bf Gch U2 ‘aros’	kyghoreu ell ‘cynghorion’
	dygychwyn be ‘cychwyn’	aroaf bf Dyf U1 ‘arhosaf’
50		
	golelych bf Dyf Dib U2 ‘gweli’	O golely ‘os gweli’
	golybot e ‘cwrteisi’	tuhun ‘dy hun’
	o chlywy ‘os clywi’	diasbat eb ‘bloedd’
	anat ardd ‘yn anad’	o'r byt ‘yn y byd, pob... arall’
55	gordercha bf Gch U2 ‘câr’	
	kyn ny'th vynho ‘er na fyn hi di’	ffenedig ans ‘bonheddig a dewr’
	gwydyn /gwəðin/ ell ‘rheffyn o wiail’	danwaret be ‘dynwared, llunio’
	kyweirdebeu ell ‘taclins: yr harnais a'r offer ar y ceffyl’	
	kychwynu racdaw ymdeith ‘cychwyn ar ei daith’	
60	ynyal ans ‘anial’	
	pebyll e ‘pabell’	yn rith ‘gan dybio mai... ydoedd’
	cant bf Gff U3 ‘canodd’	
	gwineu ans ‘a chanddi wallt browngoch’	telediw ans ‘hardd’
	ractal e ‘coron fach’	tal e ‘talcen’
65	damllywychedic ans ‘disglair’	
	tal e ‘pen draw’	
	bara can ‘bara gwyn’	
	mel voch ‘moch sugno’	
70	erchis bf Gff U3 ‘dywedodd’	yn y ‘lle y’
	graessaol ‘croeso’	
	yghyfeir ardd ‘ar gyfer’	
75	y lle y gololôn ‘lle y'i gwelwn’	
	biewoed bf Amh U3 ‘oedd biau’	
80	poly a ry fu yma ‘pwy a fu yma’	enryfed ans ‘rhyfeddol’

a ry fu ef genhyt ti ‘a gafodd gyfathrach â thi?’
yny ymgaffôyf inheu ac efo ‘hyd oni ddeuaf wyneb yn wyneb ag ef’
kewilyd e ‘sarhad’

85 **kyuodi ymlaen** ‘sefyll yn syth’ **ymgeissaôa** ‘chwilio am’

dala be ‘dal’
teulu e ‘gwarchodlu’ **rianed** ell ‘merched bonheddig’

90 **gorflôch** eg ‘cwpan’
dineuis bf Gff U3 ‘arllwysodd’ **llyn** e ‘diod’
bronfoll e ‘gwisg am y fron’ **ossit** ‘os oes’
amôyn y gorflôch hôn a mi ‘ymladd â mi am y cwpan hwn’
doet bf Gch U3 ‘deued’ **gweirglaôd** eb ‘dôl’

95 **aroaf** bf Dyf U1 ‘arhosaf’
adolôyn <d> ⇒ /d/ be ‘gofyn’
kyfryô ‘y cyfryw’
milôryaeth e ‘medr milwrol’ **angerd** e ‘nerth’
mal cys ‘fel’

100 **aghyweir** ans ‘anghymen, annillyn’ **adanaô** ardd U3 ‘odano’

hir ans ‘tal’ **racco** ans ‘acw’
mae arthur ‘Ble y mae Arthur?’

105 **ry aghyweir... o varch ac arueu** ‘rhy anghymen... o ran dy farch a’th arfau’
arganuot be ‘canfod, gweld’ **dyfalu** be ‘gwawdio’
bôrllyyscon idaô ‘taflu darnau o bren ato’ **y kyfryô hônô** ‘y fath beth’
chôedyl e ‘mater’
ar doethoed ‘a ddaethai’

110 **trwydet** e ‘hawl i fyw yn y llys’
namyn hynny ‘ar wahân i hynny’
arganfu bf Gff U3 ‘gwelodd, canfu’
arbenhic e ‘y pennaf, y gorau’ **blodeu** e ‘y rhagoraf’
Dioer llw ‘Duw a wŷr’ **llyna** ‘dyna’

115 **medru** be ‘ymddwyn’
kyfed /kəveð/ e ‘cydyfwr, cyfaill’

yn ol y pen ‘yn wysg ei ben’ **yn y varôlewyc** ‘wedi llewygu’

120 **canhôyll** e ‘arwr, y gorau’

- gŵan gŵth troet** ‘cicio’
 125 **manac imi mae arthur** ‘Dywed wrthyf ymhle y mae Arthur’
yn ol ‘ar ôl’ **odyma** /oðəma/ adf ‘oddi yma’
y ganthaŵ ardd U3g ‘oddi arno’
- ymchoelut** be ‘troi’
 130 **o’e allu** ‘am ei allu’ **deŵred** e ‘medrusrwydd marchog’
neb ‘unrhyw un’
erchis bf Gff U3 ‘archodd, gofynnodd’
ym|yhun ‘i mi fy hun’ **trathgefyn** ‘yn ôl’
 135 **y genhyfi** ardd U1 ‘oddi wrthyf’ **ae** cys ‘ai’
ymwan be ‘ymosod â gwaywffyn’ **euo** /e'vo/ rhag U3g ‘efö, efe’
- llityaŵc** ans ‘ffymig’ **arlllost** e ‘gwaelod’
mynŵgyl e ‘gwddf’ **drychaf laŵarnaŵ** ‘ei fwrw’
 140 **A’e dyfŵra gafflach** be ‘Ac anelu dart ato’
medru be ‘taro’ **yn allmarŵ** ans ‘yn farw gelain’
medreist bf Gff U2 ‘gwnaethost’
vn o deu ar deryŵ ‘un o ddau beth a ddigwyddodd’
 145 **ae uŵrae lad** ‘naill ai ei fwrw neu ei ladd’
eiryf gŵr mŵyn ‘gwerth gŵr bonheddig’ (term cyfreithiol)
certha bf Dyf U3 ‘cerdda: daw i rym, bydd yn briodol’
ny chattŵyfi vy ŵyneb ‘Ni chadwaf fy anrhydedd’
kyfranc e ‘hanes’
 150 **diosglaf** bf Dyf U1 ‘diosgaf’ **peis** eb ‘côt yr arfwisg’
henyŵ bf Pres U3 ‘daw, deillia’ **dioscles** bf Gff U3 ‘diosgodd’
weithon adf ‘yn awr’
dyret bf Geh U2 ‘tyrd’ **ar** ardd ‘at’
 155 **ot** cys ‘os’
y lys ‘i’w lys’
hyny ymgaffŵyf ‘hyd oni ddeuaf wyneb yn wyneb mewn brwydr’

- 160 **menegys** bf Gff U3 ‘mynegodd’ **kyfranc** eb ‘hanes’
teulu eg ‘gwarchodlu’
- Py le pan deuy ti** ‘O ble y deui?’
Pan deuaf o lys arthur ‘Deuaf o lys Arthur’
- 165 **Jaón lle yd ymardeló o arthur** ‘Dyma le priodol iti arddel Arthur’
pa ham ‘Pam’ **herór** eg ‘ysbeiliwr’
dieberór eg ‘crëwr rhwystredigaeth’ **eiroet** adf ‘erioed’
a gyhyrdóys a mi o ór idaó ‘Pwy bynnag o’i wŷr a gyffyrddodd â mi’
pell ‘hir (o ran amser)’ **pedrein** e ‘pedrain: rhan ôl’
- 170 **naó d a gehy** ‘cei noddod’ **gan dy ló** ‘o roi dy lw’
mae ‘mai’ **yr** ardd ‘er’
sagaf /saŋav/ bf Dyf U1 ‘sangaf’
- kychwynnóys racdaó lys arthur** ‘Cychwynnodd ar y daith i lys Arthur’
- 175 **y ymdeith** ‘i ffwrdd’
pumthec ‘pymtheg’
ac a doethant drll ac y doethant **parabyl** e ‘hanes’
y gan ardd ‘oddi wrth’
- 180 **goualus** ans ‘pryderus’
coet eg ‘coedwig’
nyyal ans ‘anial’ **ystlys** e ‘ochr’
llys vaór ‘llys mawr’ **teledió** ans ‘hardd’
yn y chylch ‘o’i chwmpas’ **pali** e ‘sidan gwerthfawr’
- 185 **kafyn** e ‘cwch a luniwyd o ddarn o bren’ **gól** /gwi:l/ bf Dyf U3 ‘gwêl’
- ffryftan** /fə'ɾəvdan/ ‘tanllwyth o dân’
- 190 **teulu a niuer** ‘milwyr y llys’
discynnu be ‘cynorthwyo i ddisgyn oddi ar farch’
diarchenu be ‘diosg arfwisg’ **tal** e ‘pen’
maccóy eg ‘gwas llys ifanc’
- 195 **góydat** bf Amh U3 ‘gwyddai’
Na ón ‘Am a wn i’ **pei kahón** ‘pe cawn’
góypei bf Amh Dib U3 ‘gwyddai’ **llad** be ‘taro’
góybydei bf Amh Myn U3 ‘gwyddai’

- 200 **eneit** ‘enaid: cyfaill’ **chware** bf Dyf U3 ‘chwery’
tebic e ‘tebyg: barn’
er meitin ‘ers meitin’ **gŵneuthur gŵaet ar** ‘clwyfo’
pei as mynnei^N ‘pes mynnai’
- 205 **drychafal llaw** ‘ergydio’
weithon adf ‘yn awr, bellach’
y wershon /ə'werson/ ‘am y cyfnod nesaf’
moes a mynut ‘cwrteisi a moesgarwch y llys’
ymadaŵ bf Gch U2 ‘rho’r gorau’ **ieith** e ‘siarad, ymddwyn, cyngor’
- 210 **llyna a wnelych** ‘Dyma beth a wnei’ **kyt gŵelych** ‘er iti weld’
a vo ryued genhyt ‘rhywbeth sy’n rhyfedd iti’
nac amofyn ‘Paid â gofyn’ **gŵybot** e ‘cwrteisi’
enryded e ‘anrhydedd: anrheg’ **gŵassanaeth** e ‘bwyd, saig’
kymersant bf Gff Ll3 ‘cymerasant
- 215 **canhat** e ‘cennad: caniatâd’
diben e ‘pen draw’
- 220 **ystlys** e ‘ochr’
yn erbyn ‘i groesawu’
gŵybot e ‘cwrteisi’ **gŵrda** eg ‘uchelwr’
biewed drll biewoed bf Amh U3 ‘oedd piau’
dodet bf Gff Amhrs ‘rhoddwyd’
- 225 **hygar** ans ‘dymunol’
gwydyat bf Amh U3 ‘gwyddai’
ystyffŵl eg ‘colofn’
amgyffret e ‘trwch, cwmpas’
racco ans ‘acw’
- 230 **dryll** e ‘darn’
- 235 **etwa** adf ‘eto’
de drll dy rhag U2 ‘dy’
deŵred ‘medrusrwydd y marchog’ **ar gefeist** ‘a gefaist’
ny bydy ŵrth neb ‘ni fyddi’n dibynnu ar neb’

- 240 **neithŷyr** adf ‘neithiwr’
- anuedrað** ans ‘anfeidrol: eithriadol’
- 245 **mŷn** /mu:n/ eg ‘gwddf: man uno’r paladr a’r llafn’
drycyruerth be ‘ochneidio’
- gŷedy** adf ‘wedi hynny’
- 250 **amhyl** ans ‘aml: helaeth’
diaspedein be ‘gweiddi’
- amkan** e ‘dymuniad’
- 255 **y vynyð** ‘i fyny’
- diaspat** eb ‘gwaedd, cri’
- 260 **ach y llað** ‘gerllaw iddi’
dygŷydei bf Amh U3 ‘syrthiai’
- yscymmun** ans ‘melltigedig’
- 265 **bychan gŷaret vy gofit** ‘prin liniaru ar fy ngofidiau’
- gŷayð** e ‘poen arteithiol’
- 270 **kam** ‘ar gam’
abreid ans ‘anodd’ **goruot** be ‘trechu’
pei bydŷn a uei hŷy ‘ped arhoswn am fwy o amser’
drycyruerth /drə'gərverθ/ e ‘wylofain’ **gŷaret** e ‘gwardigaeth’
- 275 **yn y mae** ‘lle y mae’ **ymdiala** be ‘dial’
yn yd oed ‘lle yr oedd’
ar hynt ‘yn ddiymdroi’
py le pan deuei ‘o ble y deuai’ **pan deuaf** ‘deuaf’
Jaŷn lle yd ymgystlyny o Arthur ‘Mewn lle priodol yr wyt yn arddel Arthur’

- 280 **ymgyrchu** be ‘ymosod ar gefn ceffyl’
gan gymryt ‘o gymryd’
a wnelych o da ‘pa weithredoedd da bynnag a wnei’
yn ōryon ans ‘heb reswm’
mae ‘mai’
- 285 **y lys** ‘i’w lys’
hyny ymgaffōyf ‘hyd oni ddeuaf o hyd i’
kyweiraō be ‘gosod’
yn gyweir ‘yn briodol’
- 290 **gwylltaō** be ‘peri ymadael yn wyllt’
- yny kaffōyf** ‘hyd oni ddeuaf o hyd iddo’
y gilyd ‘i’w gilydd’
- 295 **amsathyr** e ‘olion’ **alafod** ell ‘gyroedd o wartheg’
gōydwaled /gwið'waleð/ ell ‘mieri’ **llysseu** ell ‘llystyfiant, chwyn’
eidoaōc ans ‘ac eiddew yn tyfu drosto’
yn lle arall ‘yn unman arall’
- 300 **achul** ans ‘tenau iawn’ **agorōyf** bf Pres Dib ‘agoraf’
vnben eg ‘arglwydd’
y neb penhaf ‘y person pwysicaf: y rheolwr’
- 305 **deunaō weis o weisson** ‘deunaw gwas’
- gōybot** e ‘cwrteisi’
diarchenu be ‘diosg arfwisg’
- 310 **tremynt** e ‘golwg’ **kymryt** ‘mor hardd’
tōl ans ‘tyllog’ **yn y** ‘lle y’
blaōt e ‘llwch’ **crissant** eg ‘grisial’
muchyd /myχið/ eg ‘math o lo y gwneir tlysau ohono’
deu van gochyon vychein ‘dau fan bach coch’
- 315 **mynet dōylaō mynōgyl idaō** ‘ei gofleidio’
Nyt oed bell yn ol hynny ‘Ni fu’n hir ar ôl hynny’
manaches eb ‘lleian’
bara cann ‘bara gwyn’
kōfent eb ‘cwfaint’ **y gymeint arall** ‘cymaint â hyn’

- 320 **adnabu ar y vorŷyn mynnu...** ‘sylwodd fod y forwyn yn mynnu...’
Tydi vy chwaer ‘Fy chwaer’
nac ef ‘nage’ **eneit** e ‘cyfaill’
mefyl e ‘cywilydd’
y velly ‘felly’ **llyn** e ‘diod’
- 325 **y uessur ffiol** ‘ei lond ffiol’
da oed genhyfi ‘byddai’n dda gennyf’
- yghot** ans ‘acw’ **ymgynnic** ‘ei gynnig ei hun’
gorderch e ‘gwraig gyfreithlon is ei statws na gwraig briod’
- 330 **ymlaen** cys ‘cyn’ **gorderchu** be ‘mynegi serch’
yr dim ‘er dim’
- 335 **dor** e ‘drws’
- bieoed** bf Amh U3 ‘oedd biau’
y’ m erchi ‘yn gofyn amdanaf’
- 340 **mihun** ‘fy hun’
dygŷydŷys bf Gff U3 ‘syrthiodd’ **kyfoeth** eg ‘ystad, eiddo’
Hwyrach ‘amharotach’
rac dahed... a chadarnhet ‘oherwydd mor dda... ac mor gadarn’
- 345 **ny cheit byth arnam** ‘ni orchfygid ni byth’
a hynny ry deryŷ ‘a hynny a ddigwyddasai’
namyn ‘ac eithrio’
oet e ‘gohirio’ **bellach auory** ‘hwy nag yfory’
gallu e ‘nerth’
- 350 **dihenyd** e ‘tynged’
hygar ans ‘dymunol’ **yr bot** ‘am fod’
- y ŷrthyt** ‘oddi wrthyt’
vn o hynny ‘un o’r pethau hynny’ **trachefyn** adf ‘yn ôl’
- 355 **chwedleu genhyt** ‘A oes newyddion gennyf?’
bych bf Pres Dib U2 ‘byddi’
gŷedyr disgynnu ‘wedi ymsefydlu’
lle amlach pebyll na marchaŷc ‘lle ac ynddo fwy o bebyll na marchogion’

- 360 **kyweirher** bf Gch ‘cyweirier: paratoer’
dyrchafel be ‘dyrchafu, codi’
pedrein e ‘pen ôl’
- 365 **pryt naón** ‘yn y prynhawn’
Dioer llw ‘Duw a ðyr’ **pentulu** eg ‘pennaeth gwarchodlu’
y’th vedyant ‘yn dy feddiant’
a gefeist o da ‘unrhyw fudd a gefaist’
- 370 **canhór** ‘cant o ddynion’
bych bf Pres Dib U2 ‘byddi’
eneituadeu ans ‘dan ddedfryd marwolaeth’
cahat bf Gff Amhrs ‘cafwyd’ **yn diannot** YAdf ‘rhag blaen’
eidi e ‘eiddo iddi’
- 375 **lluossyd** ell ‘llaweroedd’
kymeredus /kəmereðys/ ans ‘rhyfygus’ **arbennic** ans ‘eithriadol iawn’
distein eg ‘prif stiward y llys’
- 380
- 385
- ymgelaf** bf Dyf U1 ‘cuddiaf fy hunaniaeth’
o’e iarllaeth ‘o’i hiarllaeth’
trychanhór ‘tri chant o ddynion’
- 390 **yn y medyant** ‘dan ei hawdurdod’
góedy adf ‘wedyn’ **kyweiraó** be ‘adfer i’w phriod le’
góstatau be ‘ail-sefydlu’
- 395 **ermeitin** YAdf ‘ers meitin’
o daó ‘os daw’ **nac gofit *drll na gofit***
enbytróyd e ‘peryl’ **manac attaf i** ‘dywed wrthyf’
af a gyuarfu *drll ef a gyuarfu* ‘cyfarfu’
achul ans ‘tenau iawn’ **gochwys** ans ‘llawn chwys’
ydanei ardd U3b ‘odani’

- 400 **Pan deuy** ‘O ble y deui?’
- gouut** eg ‘gofid’
edifar uyd y’r neb a’e gónaeth ‘bydd y sawl a’i gwnaeth yn edifar’
nachaf ‘dyma’
- 405 **yn y ol** ‘ar ei ôl’
gŵryon ans ‘dieuog’
eissoes adf ‘er hynny’
gan vynet ‘o fynd: ar yr amod yr ei’ **trach | gefyn** ‘yn ôl’
fford y ry uuost ‘y ffordd y buost’ **ry gael y vorŵyn** ‘cael y forwyn’
- 410 **ŵyneberth** e ‘iawndal’ (term cyfreithiol)
- y ŵrthaŵ** ‘oddi wrtho: yn y pellter’
gŵan /gwa:n/ be ‘gwân: bwrw’
- 415 **praffter** e ‘cryfder’
- amhyl** ans ‘aml: niferus’ **gwreicda** eb ‘gwraig fonheddig’
A gŵedy bŵyta ‘ac ar ôl bwyta’
da oed ‘byddai’n dda’ **pony** ‘oni’
- 420 **gŵidon** eb ‘gwrach’
- an rhag blaen Ll1** ‘ein’ **neur deryŵudunt** ‘y maent wedi’
gŵerescyn be ‘goresgyn’ **bydŵn** bf Amh U1 ‘dymunwn fod’
gouut e ‘gofid: helbul’
- 425 **diaspat** e ‘diasbad: bloedd’
o’e grys a’e laŵŵr ‘yn ei grys a’i drowsus isaf’
ymordiwes be ‘goddiweddyd a dal’
- 430 **lledaŵd** bf Gff U3 ‘lledodd: ymledodd’ **penffestin** e ‘cap mael’
paham ‘sut’
tyghetuen e ‘tynged, ffawd’
- 435 **teimlaŵ arueu** ‘meistroli defnyddio arfau’
kedernit e ‘sicrwydd’
- ar vn tu** ‘yn olynol’

- 440 **diben** e ‘pen draw’
kudygyl e ‘cell’
- kawat** e ‘cawod’
445 **gwalch** eb ‘gwalch’
y kic yr ederyn ‘cig yr aderyn’
y wreic uóyhaf a garei ‘y wraig a garai fwyaf’
muchyd eg ‘math o lo y gwneir tlysau ohono’
deu van gochyon ‘dau fan coch’
450 **y wreic uóyhaf a garei** ‘y wraig a garai fwyaf’
- marchaó paladyr** ‘marchog sy’n ymladd â gwaywffon’
nant e ‘dyffryn’
455 **góybot** be ‘darganfod’
gossot ‘ymosod ar gefn ceffyl’
góant bf Gff U3 ‘trawodd’
olynol ‘yn eu tro’
góare eg ‘chwarae: triniaeth, ymwneud’
460 **dywaó** bf Gff U3 ‘siaradodd’
anhygar ans ‘diserch’
ergyt eg ‘ergyd’
góahell y yscóyd ‘asgwrn ei asgwydd’
ymhoelaó bf Gff U3 ‘troes yn ôl’
465 **kyfranc** eb ‘gwrthdrawiad’
gwelsont bf Gff L13 ‘gwelsant’
or kaffeí veddic y gyuanhei y ascwrn ‘pe câi feddyg a gyfannai ei asgwrn’
hanbydei bf Amh U3 ‘byddai’
am ben ardd ‘o gwmpas’
470 **peris** bf Gff U3 ‘darparodd, gorchmynnodd’
kywrein ans ‘medrus’
- aghyfartal** ans ‘anghwrtais’
475 **collet** e ‘gwallgofrwydd’
amwelas bf Gff U3 ‘ymwelodd’
- hygar** ans ‘caredig’
keinuigenvs ans ‘cenfigennus’
- odi** be ‘bwrw eira’
tal e ‘pen draw’
uchot ‘acw’
yn yd oed ‘lle yr oedd’
ymchoeles bf Gff U3 ‘troes yn ôl’
pedrein e ‘rhan ôl’
disgethrin ans ‘cynhennus’
kymerth bf Gff U3 ‘trawodd’
hyny cys ‘hyd nes, fel’
graóth ans ‘gwyllt’
hagen adf ‘fodd bynnag’
penyal e ‘tyrfa’
atuyd adf ‘efallai’
ar dothoed ‘sydd wedi dod’
sorres bf Gff U3 ‘digiodd, pwdodd’
hispys ans ‘siec’

- 480 **herwyd** ardd ‘gerfydd’ **yafóneu** ?*drll* **afóneu** ell ‘awenau’
etmyc e ‘anrhydedd’ **goruot** be ‘gorchfygu’
digaón vyd it o’r arueu ‘bydd iti helaethrwydd o arfau’
bliant eg ‘defnydd tenau drud’
- 485 **ansaól** eb ‘ansawdd: cyflwr’ **hygarach** ‘mwy dymunol’
pei as mynhut ‘pes mynnet’ **attafi** ‘i mi’
blóg /bluŋ/ e ‘dicter’
- doeth a phóylic** ‘dyn doeth a chyfrifol’
- 490 **yn chweric** ‘yn hamddenol’
ar gam y varch ‘gyda cherddediad naturiol ei farch’
gorffowys be ‘gorffwys’
creulonder e ‘ffyrnigrwydd’
- 495 **pei** cys ‘pe’
eissoes adf ‘fodd bynnag’ **negessaól** e ‘negesydd’
atolón be ‘crefu’ **kyn no mi** ‘o’*m* blaen’
anhogar ans ‘anghwrtais’
- 500 **gyt ac nat oed da** ‘oherwydd nad oedd yn dda’
y ar ardd ‘oddi ar’
ar ladassei ‘a laddasai’
kynhebic ‘mor debyg, cyffelyb’
- 505
- diry|ded** *drll* **diryfed** e ‘anhynod, naturiol’
kyny bei da ‘na fyddai’*n* dda’
- 510 **ny’*m* tawr** ‘nid oes diddordeb gennyf’
anryfedu be ‘rhyfeddu’*n* fawr’ **klybot** be ‘clywed’
mynet dólao mynógyl idaól ‘ei gofleidio’
- 515 **kigleu** bf Gff U1 ‘clywais’ **o’*r* y ry fuum** ‘y bûm ynddi’
milóryaeth a chywirdeb ‘medr milwrol ac uniondeb sifalrtaidd’
ketymdeithas e ‘cyfeillgarwch’ **adolón** e ‘deisyfiad’
y teu ‘yr eiddot ti, dy un di’

- 520 **kyttuun** ans ‘cytûn’
kigleu bf Gff U3 ‘clywodd’ **Ma a drll Mi a**
diryfed ans ‘naturiol’
nini rhag L11 ‘nyni’
llest e ‘pabell milwr’ **diot** be ‘diosg’
- 525 **vn ryw** ‘yr un math’
- ys ardd** ‘ers’ **talym** e ‘cyfnod’, CD **talm, talwm**
trigye drll triggy bf Dyf U2 ‘arhosi’ **kynnyd** eg ‘hanes’
aut bf Amh U2 ‘byddet wedi mynd’ **hagen** adf ‘yn wir’
- 530 **darogannôys** bf Gff U3 ‘daroganodd’
a uu drôc kei ôrthunt ‘y bu Cei yn ddrwg wrthynt’
hyny vyd ‘dyma’
- enrydet** ‘anrhydedd’
- 535
- y doeth drll adoeth** adf ‘fel y digwyddai’
nachaf ‘dyma’
- 540
- tidi** rhag U2 ‘tydi’
tragywydaôl ans ‘tragwyddol’
adefych bf Pres Dib ‘cyfaddefi’
priff fford e ‘priffordd’
- 545 **diben** e ‘pen draw’
gôastat e ‘llawr’ **gôairglodyeu** ell ‘dolydd’
tired ell ‘tiroedd’ **ar** ans ‘âr’
yminwes ‘yng nghanol’ **anuanaôl** ans ‘anfanol: garw’
talym e ‘rhan’
- 550
- athrugar** ans ‘anferth’
- dygôyd** bf Dyf U3 ‘syrrh’ **dibin** be ‘crogi’
- 555 **y warch** ‘ei farch’

- 560 **gôr llŷt** ‘gŵr a chanddo wallt llwyd’ **noc gôr drill no gôr** ‘na gôr’
gôr o’r a welsei eiroet ‘unrhyw Ōr a welsai erioed’
gôneu ans ‘a chanddo wallt brown’ **melyn** ans ‘a chanddo wallt golau’
- 565 **pan yŏ** ‘mai’
- dyrchafel** be ‘codi’ **ditlaŏ** ans ‘cyfoethog, helaeth’
gohen ans ‘hen iawn’
- 570 **dodet** bf Gff Amhers ‘rhoddwyd’
- 575 **pan o yth weleis drill pan yth weleis** ‘pan welais di’
dihenyd e ‘marwolaeth’
llawer ans ‘lluosog’
racco ans ‘acw’
dygyforant bf Dyf L13 ‘codant’
- 580 **pery** bf Dyf U2 ‘trefni’
- amserach** ‘mwy amserol’ **kymryt hun** ‘cysgu’
kyfedach be ‘gwledda a chymdeithasu’
- 585 **gordyar** e ‘gorddyar: trwst’
yndan ardd ‘am’
- kret** e ‘llw’
gwelas bf Gff U3 ‘gwelodd’ **ni a vydŏn drostaŏ** ‘gwarantwn ni’
- 590 **y keidŏ** ‘y’i ceidw: y ceidw ei lw’
echŏyd /eχŏið/ e ‘canol dydd’ **neur daroed idaŏ** ‘yr oedd wedi’
argywedu be ‘niweidio’ **neur deryŏy...** ‘y mae... wedi’
naŏd e ‘nodded’
bŏch e ‘un o fylchau’r mur caerog’
- 595 **ymgyfaruot** be ‘dod ynghyd mewn brwydr’
- abreid** adf ‘anodd’ **or dihengy** ‘os dihengi’

- 600 **adolŵc** bf Gch U2 ‘ymbil’ **kanys drll kynys** ‘er nas’
yn yd oed ‘lle yr oedd’ **y that** ‘i’w thad’
kehy bf Dyf U2 ‘cei’ **gŵrha** be ‘gwrhau: ymddarostwng’
pan yŵ cys ‘mai’
- 605
- 610 **cret a bedyd** ‘ffydd a bedydd: Cristnogaeth’
- trigyaŵ** be ‘aros’
nifer e ‘gosgordd’ **gŵrhayssant** bf Gff L13 ‘gwrhasant’
- 615 **paranaŵ** *drll* **paraŵ** bf Gff U3 ‘parodd’
goruuassei bf Gbff U3 ‘gorchfygodd’ **o’e gynhal** ‘i’w gynnal’
- 620 **talym** eg ‘pellter’
diffeith e ‘diffeithwch’
amdlaw ans ‘llwm’
- llidyaŵdrut** ans ‘llidiog a ffyrnig’
- 625 **ffenedicvalch** ans ‘ffyrnig a thrahaus’ **y lladaŵ** ‘y’i lladdodd’
agherdet eg ‘cyflwr truenus’
hyny yttoed ‘hyd nes yr oedd’
yn ol ardd ‘am’
- 630 **teulu** e ‘gwarchodlu’
atwaenat bf Amh U3 ‘adwaenai’ **Pan doy** ‘O ble y deui?’
- kymell** be ‘gorfodi’ **dywedut** be ‘siarad’
- 635 **ymdiala** be ‘dial’
kyflauanu be ‘ymosod yn greulon’
yr cys ‘oherwydd’ **traegefyn** adf ‘yn ôl’
a weldy ‘a weli di?’ **dryccet** ‘mor ddrwg’

- 640 **mi a talaf y bŷth it** ‘talaf i ei bwyth iti’
oc eu ‘o’u’
- 645 **gŷelynt** bf Amh LI3 ‘gwelent’ **Haŷyr** ebych ‘Hawyr’
gŷrhyt eg ‘dewrder’
iaghŷr eg ‘gŷŷr ifanc’ **racco** ans ‘acw’
yn ol ‘i chwilio am’
- 650 **aruchel** ans ‘uchel iawn’
emneidaŷ be ‘amneidio’
dechreu arnaŷ ‘ymosod arno’ **gossodes arnaŷ** ‘cyrchodd ato’
gordinaŷ /gorðinaŷð/ bf Gff U3 ‘gyrrodd, sbardunodd’
655 **llityaŷdrut** ans ‘llidiog a ffyrnig’ **engiryaschŷerŷ** ans ‘gwyllt a garw’
awydualch ans ‘gydag angerdd chwyddedig’
gŷant bf Gff U3 ‘trawodd’ **tostdrut** ans ‘blin a ffyrnig’
milŷreidffyrŷ ans ‘cryf fel milwr’ **drechefis** bf Gff U3 ‘cododd’
- 660 **glyssyn** eg ‘gresyn’
kyn cys ‘er’
- mae** ‘mai’
- 665 **trigyŷys** bf Gff U3 ‘arhosodd’
- ellygaŷ** /ełəŷaŷð/... **ar** bf Gff U3 ‘anfonodd... ar ôl’
670 **hyd** /hi:ð/ e ‘hydd’ **ruthur** e ‘ychydig bellter’
- ar y drŷs y neuad** ‘ar ddrws y neuadd’ **kethinyon** ‘o bryd tywyll’
- lleithic** e ‘lleithig: sedd hir’ **dylŷei** bf Amh U3 ‘yr oedd yn briodol’
dylyedogyon ell ‘pobl fonheddig’
- 675 **beth a ŷylei** ‘am beth yr wylai’ **Rac drycŷet** ‘Am mor ddrwg’
lleassu be ‘lladd mewn modd mileinig, cigyddio’
hyt drll pyt e ‘perygl’ **gŷrthret** e ‘trallod’
paŷb o’r a del ‘pawb a ddaw’ **canhat** e ‘caniatâd’
Py gyfryŷ ŷr ‘Pa fath o ŷr’

- 680 **anuod** e ‘malais’
kymodogyon ell ‘cymdogion’ **iaón** e ‘cyfiawnder’
arllŷssaó be ‘symud, clirio’
yn ol ardd ‘ar ôl’
yn y erbyn ‘i’w groesawu’ **diot** be ‘diosg’
- 685 **dyfot y bŷyll idaó** ‘ymdawelu’ **arafhau** be ‘ymdawelu’
pŷy y marchaó ‘pwy oedd y marchog’
syberwyt e ‘anrhydedd, enw da’ **pŷylla** bf Gch U2 ‘bydd yn durgarog’
- 690 **rianed** ell ‘merched bonheddig’
brŷyscaó be ‘brwysgo: meddwi ychydig’
diodes bf Gff U3 ‘tynnodd’
kynedueu ell ‘priodoleddau’
yn rat ‘am ddim’ **ar werth** ‘am bris’
- 695 **a brŷysked ?drll o brŷysked** ‘yn ei feddwdod’
parthret ac attat ti ‘tuag atat’ **kyóra** bf Gch U2 ‘cyflawna, cadw’
gataf bf Dyf U1 ‘caniatâf’
trigyassant bf Gff L13 ‘peidiasant [â siarad]’
- 700
- diost drll diosg** be ‘diosg’
- 705 **hoff** ans ‘hyfryd’
- pryf** eg ‘sarff, bwystfil’
carn eb ‘carnedd’
- 710 **lloscórn** e ‘cynffon’
- y llaó arall idaó** ‘ei law arall’
trahaó ans ‘gormesol’
nyt adón ‘ni chaniatawn’ **iaón** e ‘cyfiawnder’
- 715 **py gybellet** ‘pa mor bell’
rifaf bf Dyf U1 ‘rhestraf’ **ymdeitheu** ell ‘camau’r daith’
meibon y brenhin y diodeifeint ‘meibion brenin y dioddefaint’
adanc llyn ‘anghenfil sy’n byw mewn llyn’

- 720 **trychanhór teulu** ‘tri chant o wŷr sy’n aeldau o warchodlu’
- 725 **kadŏ** be ‘gwarchod’ **Can** ‘gan: oherwydd’
A’e lad a wnaeth peredur idaŏ ‘Lladdodd Peredur ef’
- tressor** e ‘cyfoeth’
- 730 **y saŏ vorynyon** ‘cynifer o forynion’ **gorderchat** e ‘cysgu gyda merch’
gŏreicca be ‘chwilio am wraig’
gŏeisson eg ‘pobl ifainc’
ymgyffelybet bf Gch U3 ‘dewised gymar’
da e ‘eiddo’
- 735 **kyfodes racdaŏ** ‘cododd er parch iddo’
buont lawen ŏrthaŏ ‘fe’i croesawasant’
- eneinaŏd** bf Gch U3 ‘golchodd’ **kerŏyn** eb ‘cerwyn twba’
- 740 **bot yn llawen ŏrthaŏ** ‘ei groesawu’
diwygyat e ‘modd, dull’ **gynt** adf ‘cynt’
- 745 **a ladei drll a’u lladei** ‘a’u lladdai’ **peunydy** adf ‘beunydd’
- y adel** ‘ei adael: caniatáu iddo fynd’
gomedassant bf Gff L13 ‘gwrthodasant’
nyt oed it a’th wnelei ‘ni fyddai gennyt ddim a’th wnâi’
- 750 **gŏedy** adf ‘wedyn’
- hynt** e ‘hanes’
deŏred e ‘medrusrwydd wrth ymladd’
gŏyl /gwi:l/ bf Dyf U3 ‘gwêl’
- 755 **llechwayŏ** eg ‘gwaywffon ac iddi flaen o garreg’

760

diffwannŷ bf Gff U3 ‘diflannodd’**gororeu** ell ‘ochrau, llethrau’**gweriglodeu** ell ‘dolydd’**o’r neill parth** ‘ar y naill ochr’**kadŷ** e ‘diadell’

765

val cys ‘fel’**pren hir** ‘coeden dal’

770

uch llaŷ ‘uwchlaw, uwchben’**deu vilgi vronwynyon vrychyon** ‘dau filgi bronwyn brych’**kyteyrneidet** ‘mor frenhinaidd’**kyfarŷneb** adf ‘cyferbyn’**gellgŷn** ell ‘helgwn’**kyfodi** be ‘peri symud’**hydgant** e ‘gyr o geirw’

775

y **ŷrth** ardd ‘oddi wrth’**o’r blaen** ‘o flaen pawb arall’**kymell** be ‘gorfodi’**blin** ans ‘blinedig’

780

gleŷhaf ‘mwyaf egniol’**ar y dŷfyr** ‘ger y dŵr’**ger an llaŷ** ‘gerllaw inni’**y’ m herbyn** ‘i gyfarfod â mi’**llewenyd** e ‘diddanwch’**namyn** cys ‘eithr’**dinas** eg ‘dinas’

785

asseu ans ‘chwith’**llad** be ‘torri’

790

nachaf ‘wele’**pan yŷ** ‘mai’

795

vn wreic ‘gwraig’ (amhenodol)**ac atuyd** adf ‘agatfydd: efallai’**yn y ol** ‘y tu ôl iddo’**ar geffyn** ‘ar gefn’**ar ogyfuch** ‘ochr yn ochr’

800

bei as kymerón ‘pes cymerwn’ **kystlón** e ‘tras, cefndir’
ystlys e ‘ochr’

805

y dodit ‘y rhoddid hwy’ **is llaó** ‘islaw, yn is na’
kynnedyf e ‘arfer, defod’ **y velly** ‘felly’

810

kaffes drll y kaffes ‘y cefais’ *neu drll* **kaffel** ‘cael’

815

llyma ‘dyma’

820

parth a ardd ‘tua’

825

arlóyd eg ‘arglwydd’
dylyetus ans ‘gweddus, cyfreithlon’ **difetha** be ‘lladd’
arch e ‘archiad, gofyniad’

830

traygefyn, traegefyn adf ‘yn ôl’
górhau be ‘talw gwrogaeth’

835

dewedassant bf Gff L13 ‘dywedasant’ **pan yó** cys ‘mai’
górchadó be ‘gwarchod’ **hyny vei** ‘hyd oni bai’
Aroóch vi ‘arhoswch amdanaf’

840

treul e 'treuliau: yr hyn a wariwyd'

845

dywaŵt bf Gch U3 'dywedodd'**dylyu** be 'bod â hawl'**ha** cys 'a'**rŷdheyt** bf Gch U3 'rhwyddhaed'

850

amliŵ ans 'amryliw'**melineu ar dŵyr** 'melinau dŵr'
gŵeith e 'golwg, ymddangosiad'**kyhyrdaŵd** bf Gff U3 'cyfarfu'
saer eg 'crefftwr'

855

hoff ans 'hyfryd'**aryant** e 'arian'**haŵyr** ebych 'Hawyr'**dygyfor** eg 'cyffro'**echŷyn** e 'benthyciad'

860

canyt 'oherwydd nid'**da** e 'eiddo'**kymryt esmŷthter** 'ymlacio'

865

pebyll e 'pabell'**ystynnu** be 'estyn'

870

neur daroed 'darfu'**y lety** 'i'w lety'**echŷyn** e 'benthyg'**eissoes** adf 'er hynny'

875

gŵnathoed bf Gb U3 'gwnaethai'**o'y lety** 'i'w lety'**klywei** bf Amh U3 'clywai: teimlai'**mynŷgyl** e 'gwddf'**y dyd gynt** 'y diwrnod cynt'**a mynybyr bŷyall** 'â choes bwyell'

- 880 **gowenu** be 'cilwenu'
a gyfarfu ac ef 'y rhai a gyfarfu ag ef'
kymeint e 'cynifer'
- ymaros** be 'disgwyl yn amyneddgar'
- 885 **dilin** be 'dilyn'
a vryryŷys 'y rhai a fyriodd'
- pallu** be 'peidio'
- 890 **y trydyd weith** /ə drədið wəiθ/ 'y drydedd waith'
- kenhadŵri ŵrth yr amherodres** 'cenadwri oddi wrth yr ymerodres'
rŷmat iŵrch 'y droed dde wrth y llaw chwith, y droed chwith wrth y llaw dde'
clad e 'ffos'
- 895 **kyghor** e 'barn, cyfarwyddyd' **kyghor** e 'corff ymgynghorol'
kennat e 'neges'
gorderch e 'gwraig gyfreithlon is ei statws na gwraig briod'
ef a'r melinyd 'gyda'r melinydd'
y kyfeir gyntaf... y'r pebyll 'y rhan gyntaf... o'r babel'
- 900 **byr ymdidan** 'sgwrsio byr'
o'e lety 'i'w lety'
kyfeir eg 'rhan'
kyweirdeb e 'diwyg'
- 905 **gorflŵch** e 'cwpan' **dygŷydaŵ** be 'syrthio'
- 910 **ewin** e 'crafanc'
- ywet** be 'yfed'
- 915 **pengrych** ans 'a chanddo wallt cyrliog'
maen crissant 'maen crisial'

- 920 **y letty** ‘i’w lety’
trywyr e ‘tri gŵr’
- 925 **coffaaf** bf Pres U1 ‘cofiar’ **gðedychðys** bf Gff U3 ‘teyrnasodd’
ystorya e ‘hanes’
- 930 **carreieu** ell ‘llinynnau o ledr’ **anuanað** ans ‘garw’
agharueid ans ‘anghynnes’
darffei bf Amh Dib U3 ‘byddai’n bosibl’
pygu be ‘gorchuddio â phyg’ **llun** e ‘ffurf, corff’
935 **kyccir** ans ‘tagellog’ **ffroenuoll** ans ‘ffroenlydan’
teryll ans ‘treiddgar, sarrug’ **ceuhynt** e ‘ceudod’
cledyr y dwyvron ‘asgwrn y ddwyfron’
elgeth e ‘gên’
- 940 **anhygar** ans ‘diserch’
kanys dylyy ‘gan nad wyt yn ei deilyngu’
dað e ‘rhinweddau’ **clot** e ‘enw da, anrhydedd’
dðyn be ‘cludo’ **llifeit** ans ‘llifeiriol’
945 **hyt yn** ‘hyd at’
enryfedodeu ell ‘rhyfeddodau mawr’
pei as gofynnut ‘pe baet wedi eu gofyn’
kyfoeth e ‘teyrnas’
diossymdeith ans ‘heb gynhaliaeth’
- 950 **gan dy ganhat** ‘gyda’th ganiatâd’
yðrthað ardd ‘amdano’
- 955 **os dirper** bf Dyf U3 ‘os teilynga hynny’
hagen adf ‘fodd bynnag’ **arbenhicðyd** e ‘rhagoriaeth’
etmyc e ‘anrhydedd’
kyfeistyðyað be ‘gwarchae’

- 960 **ellŏg** be 'rhyddhau'
amgen ans 'gwahanol'
- 965 **ymgyweiraŏ** be 'ymbaratoi'
angerd e 'nerth' **kyweir** ans 'cyflawn a hardd'
- eurgrŏdyr** ans 'ac arno rwyllwaith o aur'
llassar eg 'math o enamel'
- 970 **y vynyd** 'i fyny'
gŏystyl e 'arwydd o sicrwydd y cyflawnir addewid: maneg fel arfer'
y'th erbyn 'yn dy erbyn'
kerbron ardd 'gerbron'
kyfranc eb 'brwydr'
- 975 **mi y'th ol** 'dilynaf di'
- ketymdeithas** e 'cyfeillgarwch'
ymgerynt bf Amh L13 'carent ei gilydd'
ymgynhalysant bf Gff L13 'cydgerddasant'
- 980 **yn y gyfeir** 'i'w gyfeiriad ei hun'
aruchelualch ans 'uchel a hardd'
yn y chylchyn 'yn ei chylchynu' **y ar** ardd 'oddi ar'
palfrei e 'ceffyl ysgafn cyffredin' **ffroenuoll** ans 'ffroenlydan'
ymdeithic ans 'a chanddo gerddediad rhwydd'
- 985 **rygig** /r̥əgig/ eb 'rhygyng: cerddediad naturiol'
escutlym ans 'buan a grymus' **ditramgŏyd** ans 'sicr'
rotho bf Dyf Dib U3 'rhoddo' **pan doy** 'o ble y deui?'
pan deuaf^N 'deuaf'
hŏde Gch U2 'dyma i ti, cymer'
- 990 **ffryryftan** eg 'tanllwyth o dân'
maŏrhydic ans 'urddasol' **telediŏ** ans 'hardd'
- 995 **kychwynu yn y erbyn** 'codi i'w groesawu'
kymersant bf Gff L13 'cymerasant'
hygar ans 'cwrtais'

1000	achenoges eb ‘cardotes’	iaónet ‘mor briodol’
	pyt e ‘cynllwyn, rhagod’	
1005	ar y trugeinu et ‘gyda thrigain’ claór eg ‘bwrdd ar gyfer gêm’	y vyny d ‘i fyny’ diffry t be ‘amddiffyn’
	hagyr ans ‘hyll, anweddus’ educher adf ‘hyd yr hwyr’	
1010	kyny allom ‘er na allwn’	
1015	adef be ‘cyfaddef’ imihun ‘i mi fy hun’ oet e ‘cyfnod, gohiriad’ ae adef ae wadu ‘ai ei addef ynteu ei wadu’	y diwat ‘i’w wadu’ Archafi ‘gofynnaf i’ hagen adf ‘yn ychwaneg’
1020	istorya ‘hanes’ yn y gyfeir honno ‘yn y cyd-destun hwnnw’	
1025	chwedlydyaeth y órth ‘newyddion am’ atwaenat bf Amh U3 ‘adwaenai’ yn y erbyn ‘tuag ato’ balaóc eg ‘offeiriad’ dyly y bf Pres U2 ‘dylet’ kyfuch ‘mor bwysig’	ffrôytha bf Dyf U3 ‘bydd o fudd’ duw eg ‘dydd’
1030	talym e ‘rhan’ gochelfford eb ‘ffordd unig’ moel ans ‘llwm’	parth e ‘ochr’
1035	iaónach ‘mwy priodol’ arofun be ‘ceisio caniatâd’ kyfarôdyt e ‘hanes, gwybodaeth’	ymdeith be ‘teithio’

- 1040 **arofun** be 'ceisio caniatâd'
adolŷyn <d> => /d/ be 'gofyn' **kyfarŷydyt** e 'hanes'
y **ŷrth** 'am'
enryfededeu *drll* **enryfedodeu** 'rhyfeddodau mawr'
- 1045
- gŷr urdedic** 'gŵr o uchel radd'
- 1050 **gorchymyn** be 'cyflwyno, cymeradwyo'
or byd 'os bydd'
- 1055 **kynnŷys** be 'gwneud lle'
- 1060 **gŷr o'e verch** 'gŵr i'w ferch'
yn y lle 'yn y fan, yn fuan' **ymogely** bf Dyf U2 'ymocheli'
deŷrwyr ell 'dynion cryf'
diheurŷyd e 'sicrwydd'
- 1065 **o'e dala** 'i'w ddal' **geol** e 'carchar'
yn erbyn 'at'
ac ofynnaŷd *drll* **ac a ofynnaŷd** 'ac a ofynnodd'
gŷrthneuaŷd bf Gff U3 'dadleuodd, gwrthwynebodd'
anigryf ans 'annigrif: annifyr'
- 1070 **Ny'm toreï kyny bydŷn** 'Ni fyddai gwahaniaeth gennyf pe na bawn'
ansaŷd e 'cyflwr' **noget** 'na'
kerdeu ell 'barddoniaeth a cherddoriaeth'
ŷrth dy gyghor 'yn ôl dy ddymuniad'
gŷrthneuf bf Dyf U1 'dadleuaf, gwrthwynebaf'
- 1075 **kynhŷrŷf** eg 'cynnwrf'
gallu e 'byddin'

- 1080 **kyfranc** e 'brwydr'
adolóyn e 'dymuniad'
kywirdeb e 'addewid'
paraf bf Dyf U1 'trefnaf'
cónsallt eg 'mantell'
a gyfarfu 'o'r rhai a gyfarfu'
- 1085 **o'e garchar** 'i'w garchar'
o'e that 'i'w thad'
teulu e 'gwarchodlu'
- 1090 **gowenu** be 'cilwenu'
dieu ell 'dyddiau'
póy vei 'pw y oedd'
- 1095 **yn erbyn** 'at'
- 1100 **Yr duó** 'er Duw'
- gwnaethoed** bf Grb U3 'gwnaethai'
- 1105 **kyfarós** 'rhodd gan arglwydd ar achlysur arbennig'
- 1110 **y órth** ardd 'am'
keffy bf Dyf Dib 'cei'
kyfoeth eg 'tiroedd'
digaón a 'helaeth'
góclam bf Pres L13 'gwyddom'
- 1115 **gwerin** eb 'teulu o ddarnau gwyddbwyll a warchodai'r brenin'
- yrydunt** ardd L13 'rhyngddynt'
discóyl be 'edrych'
- ar uchaf** ardd 'dros'
- atwaenat** bf Amh U3 'adwaenai'
- yn yd oed** 'lle yr oedd'
ar untu 'yn olynol'
- móy** 'mwy aruchel'
- kanhebrygyeit** ell 'tywyswyr'
treul e 'cynhaliaeth'

- 1120 **porth** e ‘cefnogwr’
gaŵr e ‘bloedd’ **yn vn wed** ‘yn yr un modd’
claŵr eg ‘bwrdd gwyddbwyll’
nachaf ‘dyma’
- 1125 **holy** bf Pres U2 ‘cyhuddi, edliwi’ **colledu** be ‘peri colled’
gŵed e ‘modd, ffordd’
- 1130 **honno** *drll* **hŵnnŵ** **ot** cys ‘os’
kyfarwyd e ‘tywysydd’
managaf bf Dyf U1 ‘mynegaf: dywedaf’
- adaŵ** be ‘gadael’
- 1135 **eneit** e ‘bywyd’ **y keueist** ‘y’i cefaist’
- 1140 **mae yr amherodres** ‘Ymhle y mae yr ymerodres?’
ony bei lad... ohonot ‘oni leddi’ **Py ryw** ‘Pa fath?’
kyebrŷdet ‘mor gyflym’ **edeinyaŵc** eg ‘creadur ehedog’
kyntaf ans ‘cyflymaf’ **tal** e ‘talcen’
dim eg ‘peth’ **a uo o wellt** ‘hynny o wellt sydd’
o’r a gaffo ‘o’r rhai a gaiff’
ar nys llado ‘o’r rhai nas lladd’
- 1145 **gadu** be ‘gadael’
eu can mŷhaf ‘y rhan fwyaf ohonynt’
- 1150 **llafassŷys** bf Gff U3 ‘beiddiodd’ **ys blŷdyn** ‘ers blwyddyn’
colŷyn e ‘ci ifanc’ **kyfyt** bf Dyf U3 ‘peri symud’
kyrch bf Dyf U3 ‘rhuthra tuag at’
kyfarwyd e ‘tywysydd’ **kyfodes** bf Gff U3 ‘parodd symud’
- 1155 **gohen** e ‘y cyfeiriad yr âi iddo’ **y arnaŵ** ‘oddi arno’
capan e ‘mantell’ **yrygthi** /əɾəŋθi/ ‘rhyngddi’
coryf e ‘corn cyfrwy’ *drll* **a’i choryf neu a’r coryf**
rudeur e ‘aur coch’ **ansyberŵ** ans ‘anfonheddig’
arch e ‘gorchymyn’
gŵed e ‘modd, ffordd’ **kerenhyd** e ‘cyfeillgarwch’

- 1160 **llech** e ‘carreg’ **ac erchi** ‘o erchi’
ydan ‘oddi tan’
yscyrnig ans ‘esgyrniog’
- 1165 **disgynnu** be ‘disgyn oddi ar geffyl’
difflannu be ‘diflannu’
parth eg ‘ochr’
parth a ardd ‘tua’
- 1170 **tal** e ‘pen draw’
- 1175 **hyny vyd** ‘dyma’
kerenhyd e ‘cyfeillgarwch’
- 1180 **a oed** ‘yr oedd’
biowed bf Amh U3 ‘oedd biau’
- 1185 **am ben** ‘ar ôl’
gôahard be ‘rhwystro’
- 1190 **ar vchaf** ‘ar ben’
hyny hylt ‘hyd nes yr holltodd’
ffo be ‘ffoi’ **pan yô** ‘mai’
trewis bf Gff U3 ‘trawodd’ **llas** bf Gff Amhrs ‘lladdwyd’